

Kari Kangas

Ville Ovaskainen

Heikki Pajuoja

Kari Kangas, Ville Ovaskainen ja Heikki Pajuoja

Virkistyspalveluiden merkitys alue- taloudelle: Teijon retkeilyalueen tulo- ja työllisyysvaikutukset

Kangas, K., Ovaskainen, V. & Pajuoja, H. 1998. Virkistyspalveluiden merkitys aluetaloudelle: Teijon retkeilyalueen tulo- ja työllisyysvaikutukset. *Metsätieteen aikakauskirja – Folia Forestalia* 4/1998: 505–512.

Tutkimuksessa tarkasteltiin Lounais-Suomessa sijaitsevan Teijon retkeilyalueen kävijöiden rahankäyttöä ja sen välittömiä tulo- ja työllisyysvaikutuksia sekä merkitystä aluetaloudelle. Kävijöiden rahankäytön suuruus ja sen alueittainen ja toimialoittainen jakautuminen määritettiin alueella touko–lokakuussa 1996 tehdyn kävijäkyselyn perusteella.

Alueen kävijöiden rahankäyttö arvioitiin vuositasolla 8,37 miljoonaksi markaksi, josta lähialueen yritysten saama matkailutulo oli 46 prosenttia. Lähialueella majoitus- ja ravitsemistoiminta sai matkailutuloa 1,34 miljoonaa ja vähittäiskauppa 1,55 miljoonaa markkaa.

Palkkatulovaikutus oli 1,36 miljoonaa, josta lähialueen yritysten maksama osuus oli 0,74 miljoonaa. Suurin osa palkkatulovaikutuksista syntyi majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloilla. Työllisyysvaikutukset olivat yhteensä 13 henkilötyövuotta. Työllisyysvaikutukset lähialueella olivat 7,12 henkilötyövuotta, josta majoitus- ja ravitsemistoiminnan osuus oli 78 prosenttia.

Rahankäytön alueittaista ja toimialoittaista jakaamaa voidaan pitää retkeilyalueen sijaintipaikkakunnalle edullisena, koska lähes puolet tulo- ja työllisyysvaikutuksista ilmenee retkeilyalueen läheisyydessä. Lisäksi valtaosa niistä suuntautuu työvoimavaltaisille majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloille.

Asiasanat: virkistyskäyttö, tulo- ja työllisyysvaikutukset, aluetalous

Yhteystiedot: Kangas, Joensuun yliopisto, Metsätieteellinen tiedekunta, PL 111, 80101 Joensuu. Faksi (013) 251 3590, sähköposti kari.kangas@forest.joensuu.fi; Ovaskainen ja Pajuoja, Metla, Helsingin tutkimuskeskus, Unioninkatu 40 A, 00170 Helsinki. Faksi (09) 8570 5717, sähköposti ville.ovaskainen@metla.fi

Hyväksytty 17.8.1998

1 Johdanto

Luonto on Suomen matkailun tärkein vetovoimatekijä (Saastamoinen 1994, Naskali 1995). Matkailun edistämiskeskuksen tekemän selvityksen mukaan luonto oli saksalaisten, sveitsiläisten, hollantilaisten ja italialaisten tärkein syy tulla Suomeen (Suomi ulkomaalaisten... 1988). Myös kotimaassa pisimmät matkat tehdään luontoon perustuvien syiden vuoksi (Kuntien matkailullinen... 1982).

Matkailualan vuosittaisen kasvun arvioidaan olevan tällä vuosikymmenellä 4–5 prosenttia, joten kyseessä on yksi nopeimmin kasvavista elinkeinoistamme (Hemmi 1993). Luontomatkailua puolestaan pidetään matkailun nopeimmin kehittyvänä osaluueena (Saastamoinen 1996). Luontoon perustuvan matkailun merkitys korostuu syrjäisillä alueilla, joilla monet olemassa olevat ja potentiaaliset virkistysalueet sijaitsevat (Hemmi ym. 1987, Price 1989, Saarinen ym. 1996). Matkailua kehittämällä voidaan pyrkiä monipuolistamaan alueiden talouselämän yksipuolista rakennetta ja vähentämään alueiden välisiä taloudellisia eroavaisuuksia (Clawson ja Knetsch 1978, Johnson ym. 1989).

Matkailuelinkeino hyödyntää usein paikallisia ulkoilupalveluita, ja erityisesti valtion omistamat virkistysalueet tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia erilaisiin luonnossa tapahtuviin harrastuksiin. Alueille pääsy ja niiden perusrakenteiden käyttö on maksutonta, jolloin palveluista vain vähäinen osa (kalastusluvut, mökkien ym. vuokrat) näkyy kassavirtana. Virkistysalueen kävijät käyttävät matkustaessaan kuitenkin rahaa sekä kotipaikkakunnillaan että kohdealueella. Heidän kulutuksensa aiheuttaa näillä paikkakunnilla tulovirran, joka kertyy aluetaloudellisten kytkentöjen mukaisesti. Matkailun taloudelliset vaikutukset – kuten yleensäkin aluetaloudelliset vaikutukset – on tapana jakaa välittömiin, välillisiin ja johdettuihin vaikutuksiin (Mathieson ja Wall 1982, Hemmi ym. 1987, Khan ym. 1990, Paajanen 1993). Ne ovat jaoteltavissa edelleen tulo-, palkkatulo-, verotulo- ja työllisyysvaikutuksiin (Matkailuinvestointien toteuttamisen... 1990, Paajanen 1993).

Virkistyskäytön aluetaloudellista merkitystä on tutkittu pääasiassa Yhdysvalloissa (Cordell ym. 1992, Strauss ym. 1992, Alward ym. 1992). Matkailun taloudellisia vaikutuksia on Suomessa tut-

kittu useilla paikkakunnilla (esim. Jyväskylä 1981, Turismens effekter... 1984, Vuoristo ja Arajärvi 1987, Rantakokko 1989, Kainuun kesämatkailija... 1997), mutta luonnon virkistyskäytön aluetaloudellista merkitystä käsittelevät tutkimukset ovat harvalluisia (Saastamoinen 1972, 1982, Peura ja Inkinen 1994, Saarinen ym. 1996).

Välittömien vaikutusten arviointi ei useinkaan ole erityisen ongelmallista. Sen sijaan arviot kerrannaisvaikutuksista vaihtelevat menetelmän mukaan. Kotimaisissa matkailututkimuksissa on yleensä käytetty joko panos-tuotosmenetelmää tai pohjoismaista matkailutulon laskentamenetelmää (Paajanen 1994). Eri menetelmillä saatuihin tuloksiin liittyy kuitenkin tulkinnanvaraisuutta ja vaikutusten alueellistaminen on vaikeaa (Kiukaanniemi ja Joutsenoja 1988). Pienissä ja kehittymättömissä aluetalouksissa vaikutusten arvioinnin perusongelma onkin analyytisten menetelmien puutteellisuus ja tutkimusaineiston saatavuus.

Vaikutusanalyysi (*regional economic impact analysis*) mittaa taloudellisen toiminnan laajuutta, jota kuvaavat bruttomääräiset tulovirrat. Sen näkökulma on pääasiassa aluetaloudellinen, koska esimerkiksi virkistysalueen käyttöön liittyvillä todellisilla maksuvirroilla ja niiden eri alueilla synnyttämällä tulo- ja työllisyysvaikutuksilla on merkitystä etenkin alueelliselle talouskehitykselle. Niillä voi olla myös kansantaloudellista merkitystä, jos alueen tarjoamat palvelut korvaavat ulkomaille suuntautuvaa matkustamista tai erityisesti jos alue houkuttelee maahan ulkomaisia matkailijoita.

Toisaalta vaikutusanalyysi ei kuvaa suojelu- ja virkistysalueen kokonaisarvoa. Se mittaa vain markkinatoimintaa ja perustuu eri arvokäsitteeseen (”menoarvo”) kuin nettoarvoja mittaava markkinatomiin hyötyjen arvottaminen (*nonmarket valuation*) ja kustannus-hyötyanalyysi. Viimemainittujen arvokäsite on ”tehokkuusarvo” ja näkökulma yhteiskunnallinen, joten alueen tuomat työtulot tai – kotimaisten käyttäjien – maksut majoituksesta ym. palveluista eivät yleensä merkitse taloudellisia hyötyjä; nehan eivät ole koko taloudelle nettolisäyksiä vaan sisäisiä tulonsiirtoja (esim. Alward ym. 1992, McCollum ja Bergstrom 1992, Swanson ja Loomis 1996).

Tämän tutkimuksen esimerkkialueena on Metsähallituksen hoitama Teijon retkeilyalue Perniön

kunnassa. Tutkimuksen tavoitteena on arvioida retkeilyalueen käyttäjiin kohdistuneen kyselyn perusteella kävijöiden vuosittainen rahankäyttö sekä edelleen sen synnyttämät tulo- ja työllisyysvaikutukset toimialoittain ja alueittain. Teijo on tyypillinen eteläsuomalainen retkeilykohde, johon suuntautuvat käynnit ovat pääasiassa päivä- ja viikonloppumatkoja. Retkeilyalue perustettiin vuonna 1991 ja sen pinta-ala on noin 2300 hehtaaria. Sen läheisyydessä sijaitsee mm. lomakylä, ravintola ja kaksi päivittäistavarakauppaa. Kaikkiaan lähialueen majoitus-, ravitsemis- ym. palvelujen tarjonta on melko niukkaa.

2 Aineisto ja menetelmät

Aineisto kerättiin ohjatulla kyselyllä Teijon retkeilyalueella touko–lokakuussa 1996. Ohjatussa kyselyssä kyselylomake jaetaan vastaajalle kyselytilanteessa ja vastaajaa pyydetään täyttämään lomake välittömästi (Horne ja Sievänen 1996). Esimerkiksi postikyselyyn verrattuna tällaisen ”paikan päällä” tehdyn kyselyn etuna on, että sillä tavoitetaan tehokkaasti kyseisellä alueella varmasti käyneitä ja sen tuntevia vastaajia. Kyselylomakkeen laatimisesta ja aineiston tallennuksesta vastasi Metsäntutkimuslaitos ja kyselyn toteutuksesta alueella Metsähallitus.

Lomakkeessa kysyttiin vastaajan henkilökohtaiset kulut sekä hänen osuutensa seurueen yhteisesti maksetuista kuluista, lukuun ottamatta matkakustannuksia. Matkakustannukset määritettiin matkan pituuden ja kulkuneuvon perusteella. Rahankäyttö jaettiin menolajeittain ruokailuun kahviloissa ja ravintoloissa, matkaeväisiin ja ruokaostoksiin, majoittumiseen sekä muihin menoihin. Rahankäyttö pyydettiin erittelemään myös alueellisesti kotipaikkakunnan, matkustusreitien sekä retkeilyalueen ja sen lähistön kesken. Ryhmämatkalaiset ilmoittivat erikseen matkan pakettihinnan. Rahankäyttötietonsa ilmoitti 382 vastaajaa alueen kaikkiaan 392 vastaajasta.

Retkeilyalueen kävijöiden rahankäytön taloudellisten vaikutusten arvioinnissa käytettiin tilastollisia tunnuslukuja. Ensin yleistettiin havaintoaineiston rahankäyttötiedot koko vuodelle käyttäen alueen arvioitua käyntimäärää, 30 000 käyntikertaa vuodessa. Ruokaostokset ja muut menot luettiin

Taulukko 1. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa käytetyt tunnusluvut (Tilinpäätöstilasto 1995).

	Aineet ja tarvikkeet % liikevaihdosta	Palkat	Liikevaihto 1000 mk/hlö
Vähittäiskauppa	74,0	10,4	970,9
Majoitus ja ravitsemus	41,4	24,8	425,0
Liikenne	18,1	36,4	304,8

kuuluvaksi vähittäiskaupan alaan. Henkilöautolla matkustamisesta aiheutuneet kustannukset on laskettu huoltamotoiminnan piiriin ja yleisellä kulkuneuvolla sekä tilausbussilla matkustaneiden matkakulut on laskettu liikenteen tuloksi.

Huoltamotoiminnassa ja liikenteessä syntyneitä taloudellisia vaikutuksia ei jaettu lähialueen hyväksi ollenkaan. Alueittaiseen jakamiseen ei ollut aineiston perusteella edellytyksiä, ja menettelytapaa tukee myös se, että retkeilyalueen lähistöllä ei yrityrekisterin mukaan ole huoltoasemaa. Tilauskuljetuksissa käytettäneen myös yleensä oman paikkakunnan liikennöintiyritysten palveluja. Kun kullekin toimialalle vuositasolla suuntautuva matkailutulo oli määritetty, arvioitiin palkkatulo- ja työllisyysvaikutukset sekä tuloa saavien yritysten tekemien välituotehankintojen määrä tilinpäätöstilastojen tunnuslukujen avulla (taulukko 1).

Tutkimuksessa ei arvioitu kerrannaisvaikutuksia, koska panos-tuotostauluja ei ollut saatavissa näin pienelle alueelle. Koko maan kertoimien muuntaminen alueelliselle tasolle on liian epätarkka menetelmä, ja pohjoismainen matkailutulon laskentamenetelmä taas olisi vaatinut myös yritysaineiston keräämisen. Alueen yritysrekisterin perusteella kerrannaisvaikutusten arviointiin ei toisaalta ollut tarvettakaan, koska yritystoiminta retkeilyalueen lähistöllä on vähäistä.

3 Tulokset

3.1 Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö

Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö käyntiker-
taa kohti oli noin 300 markkaa (taulukko 2). Keski-

arvon luottamusväli on melko kapea ja keskivirhe kuuden prosentin luokkaa. Tämän perusteella kokonaismenojen estimaatti on varsin luotettava. Suurimman yksittäisen menoerän muodostivat matkaeväät, joihin kulutettiin keskimäärin 97 markkaa käyntikerää kohden. Matkakustannuksiin kuluu noin viidenes kokonaisrahankäytöstä. Ruokailu kahviloissa ja ravintoloissa sekä majoittumismenot muodostavat kumpikin 16 prosenttia rahankäytöstä.

Tuloksissa ovat mukana myös ryhmämatkalaiset. Heiltä kysyttiin vain matkan pakettihintaa ja pakettiin kuulumattomia menoja. Näin ollen paketin sisältöä ei ollut eritelty. Kyselyaineiston perusteella pystyttiin kuitenkin määrittämään, kuinka moni ryhmämatkalla olleista oli kalastanut, miten he olivat yöpyneet sekä kuinka kaukaa ja millä kulkuvälineellä he olivat saapuneet. Käyttämällä muidenkin kuin ryhmämatkalaisten keskimääräisiä majoituskustannuksia majoitusmuodoittain, kilometrikustannuksia ajoneuvoittain sekä keskimääräistä kalastuslupan hintaa saatiin osa paketeista puretuksi. Loput pakettimatkoihin käytetystä rahasta jaettiin alueittain ja menolajeittain rahankäyttönsä ilmoittaneiden jakaumaa noudattaen.

Lähialueen yritystoiminnan kannalta majoittumismenojen jakauma on edullisin, sillä 96 prosenttia tähän menolajiin käytetystä rahasta kulutetaan retkeilyalueella tai sen lähistöllä (taulukko 3). Alueittaisessa tarkastelussa eivät ole mukana matkakustannukset eivätkä kalastusluvat. Kalastuslupiin käytetyn rahan alueittaisella jakautumisella ei ole merkitystä, koska se on kuitenkin kokonaisuudessaan valtion tuloa. Matkakustannusten alueellistamiseen ei ollut aineiston perusteella edellytyksiä.

Myös muihin menoihin ja kahvila- ja ravintolakäynteihin käytetty raha kulutettiin enimmäkseen lähialueella. Sen sijaan matkaeväistä ja ruokaostoksista lähes puolet hankittiin kotipaikkakunnalta.

3.2 Tulo- ja työllisyysvaikutukset

Tutkimuksessa arvioitiin rahankäytön synnyttämät välittömät tulovaikutukset eri toimialoilla, välituotehankintojen määrä, palkkavaikutukset sekä työllisyysvaikutukset. Vastauksista saatu keskimääräinen rahankäyttö yleistettiin kuvaamaan vuosittaista käyntimäärää, joka on arviolta 30 000.

Taulukko 2. Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö käyntikertaa kohti menolajeittain ja yhteensä, mk.

	Keskiarvo, mk	Osuus, %
Ruokailu kahviloissa/ravintoloissa	49	16
Matkaeväät ja ruokaostokset	97	32
Majoittuminen	47	16
Kalastusluvat	21	7
Muut menot	25	8
Matkakustannukset	62	21
Yhteensä	301	100
Keskiarvon keskivirhe	19	
Luottamusväli (95 %)	264–338	

Taulukko 3. Menolajeittaisen rahankäytön jakautuminen alueittain (%).

	Alueella	Matkalla	Kotona	Yht.
Ruokailu kahviloissa/ravintoloissa	69	24	7	100
Matkaeväät/ruokaostokset	35	16	49	100
Majoittuminen	96	4	0	100
Muut menot	71	7	22	100

Vuositasolla tulovaikutus lähialueen yrityksissä on 3,89 miljoonaa markkaa (taulukko 4), josta majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhteenlaskettu osuus oli 60 prosenttia. Tämä voidaan lähes kokonaisuudessaan laskea alueen matkailutuloksi, jos matkailijan kriteerinä käytetään sitä, että henkilö tulee alueen ulkopuolelta. Vastaajista 90 prosenttia tuli yli 20 kilometrin etäisyydeltä. Peuran ja Inkisen (1994) tutkimuksessa arvioitiin vuosittaiseksi rahankäytöksi Lauhanvuoren lähialueella noin miljoona ja Seitsemisen lähistöllä runsaat viisi miljoonaa markkaa. Lauhanvuorella arvioitu käyntimäärä oli 20 000 käyntikertaa ja Seitsemisessä 35 000 käyntikertaa vuodessa, joten käyntikertoihin suhteutettuna Teijon retkeilyalueen rahankäyttö sijoittuu näiden kahden alueen välimaastoon.

Matkailutulo on kokonaisuudessaan 8,37 miljoonaa markkaa. Vähittäiskaupan osuus on suurin (kuva 1). Majoitus- ja ravitsemistoiminta saavat yhteensä 2,88 miljoonaa eli 35 prosenttia. Huoltamatoiminta on kolmanneksi suurin hyötyjä 19 prosentin osuudellaan. Kalastusluvat, jotka ovat valtion tuloa, eivät

Taulukko 4. Rahankäytön synnyttämät tulo- (milj. mk) ja työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta) vuositasolla.

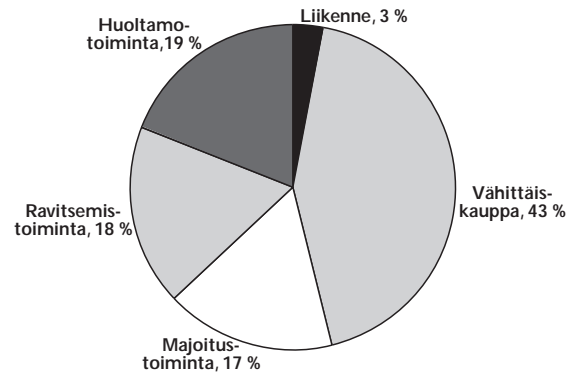
	Tulo- vaikutus	Aine- ja tarvikeostot	Palkkatulo- vaikutus	Työllisyys- vaikutus
Vähittäiskauppa josta lähialueella	3,66 1,55	2,71 1,15	0,38 0,16	3,77 1,60
Majoitustoiminta josta lähialueella	1,39 1,33	0,57 0,55	0,35 0,33	3,29 3,14
Ravitsemistoiminta josta lähialueella	1,47 1,01	0,61 0,42	0,36 0,25	3,46 2,38
Huoltamotoiminta	1,59	1,18	0,17	1,64
Liikenne	0,26	0,05	0,10	0,86
Yhteensä josta lähialueella	8,37 3,89	5,12 2,12	1,36 0,74	13,0 7,12

ole mukana taulukossa. Kalastajia käy alueella vuosittain arviolta 6000, jolloin vuositasolla kalastuslupiin käytetty rahamäärä on keskimääräisen kalastuslupan hinnan perusteella arvioituna 498 000 markkaa.

Saamansa matkailutulon edellyttämiä välituotehankintoja yritykset tekevät yhteensä 5,12 miljoonalla markalla (taulukko 4). Lähialueen yritysten välituotehankintojen arvo on 2,12 miljoonaa. Toiminnassaan paljon välituotepanoksia tarvitsevan vähittäiskaupan osuus hankinnoista on runsas puolet. Kokonaisuudessaan toiseksi eniten välituotteita hankki huoltamotoiminta.

Matkailumyynnin aiheuttamat palkkatulovaikutukset olivat yhteensä 1,36 miljoonaa markkaa. Vähittäiskaupan osuus maksetuista palkoista on 28 prosenttia ja majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhteenlaskettu osuus 52 prosenttia. Lähialueella palkkatulovaikutus on 0,74 miljoonaa, josta majoitus- ja ravitsemistoiminnan osuus on 78 prosenttia.

Työllisyysvaikutukset arvioitiin 13 henkilötyövuodeksi. Työvoimavaltaisilla majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloilla matkailumyyntiä vastaava työllisyysvaikutus on 6,75 henkilötyövuotta eli 52 prosenttia kaikista työllisyysvaikutuksista. Lähialueella 78 prosenttia työllisyysvaikutuksista kohdistuu majoitus- ja ravitsemistoimintaan. Tulokset vastaavat kohteiden erilaisuudesta huolimatta hyvin Saariselän tilannetta, jossa yli kolme neljäsosaa

Kuva 1. Kokonaisrahankäytön toimialoittainen jakautuminen.

työllisyysvaikutuksista syntyi majoitus- ja ravitsemistoiminnan kautta (Saarinen ym. 1996).

Tarkasteltaessa retkeilyalueen taloudellisia vaikutuksia sen sijaintipaikkakunnalle käyttäjien rahankäytön jakautumista voidaan pitää sikäli edullisena, että 46 prosenttia rahankäytöstä tapahtuu retkeilyalueen välittömässä läheisyydessä. Lisäksi 60 prosenttia tästä suuntautuu työvoimavaltaisille majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloille. Tämän tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, mikä osa palkka- ja työllisyysvaikutuksista lopulta jää hyödyttämään juuri lähialueen taloutta. Osa työntekijöistä voi käydä työssä alueen ulkopuolelta, jolloin sekä palkkatulovaikutukset että osittain myös johdetut vaikutukset virtaavat alueen ulkopuolelle.

4 Tarkastelu

Tutkimuksessa tarkasteltiin Teijon retkeilyalueen kävijöiden rahankäyttöä ja sen aluetaloudellisia vaikutuksia. Virkistysalueiden perustamisella ja matkailun kehittämisellä on havaittu olevan positiivinen vaikutus erityisesti maaseutupaikkakunnilla, missä taloudellinen toiminta on aikaisemmin ollut vähäistä ja kapealla pohjalla. Tätä väittämää ei ole nyt tehdyn tutkimuksen perusteella tarpeen kiistää.

Virkistysalueen käyttäjät kuluttivat matkallaan rahaa, vaikkakin vähemmän kuin kotimaan vapaa-ajan matkailijat keskimäärin. Lyhyillä vapaa-ajan

matkoilla huhti-kesäkuussa 1996 käytettiin rahaa päivässä keskimäärin 489 markkaa henkilöä kohden (MEKin mukana... 1997). Käyntikertojen määrä valtion virkistysalueilla on kuitenkin niin mittava, että rahankäytön tulo- ja työllisyysvaikutukset kohoavat korkeiksi.

Retkeilyalueen aluetaloudelliset vaikutukset ovat selkeästi arvioitavissa. Suurin osa Teijon retkeilyalueen käyttäjistä saapuu kauempaa kuin alueen välittömästä läheisyydestä, jolloin lähialue hyötyy muiden alueiden taloudellisista voimavaroista. Alueen yritykset saavat vuositasolla matkailutuloa 3,89 miljoonaa ja työllisyysvaikutus on 7,12 henkilötyövuotta. Tällaisetkin taloudelliset hyötyvaikutukset ovat maaseutupaikkakunnalla varsin merkittävät.

Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että retkeilijät käyttävät lähialueen yritysten palveluja, jos niitä on tarjolla. Teijon alueen käyttöä on mahdollista lisätä, jolloin myös alueen taloudelliset vaikutukset kasvaisivat. Pyrkimystä käyttömäärän nostamiseen varjostavat kuitenkin volyymin kasvaessa esille tulevat haittavaikutukset. Liiallinen tungostuminen ja maaston kuluminen voivat aiheuttaa ristiiriitoja ja heikentää alueen vetovoimaa. Huolellisella suunnittelulla voidaan kuitenkin varmistaa, että alueen luonto säilyy parhaana vetovoimatekijänä myös tulevaisuudessa.

Teijon retkeilyalueen virkistyskäytön taloudellisia vaikutuksia tarkasteltaessa on muistettava, että alue on lähes normaalissa metsätaloudellisessa käytössä. Virkistyskäytön tarpeet huomioon ottavan metsien käsittelyn ja palveluvarustuksen avulla on siis saatu alueen kokonaisarvo korkeammaksi kuin se olisi pelkästään puuntuotannollisessa käytössä. Tässä tutkimuksessa ei erikseen arvioitu sitä, kuinka paljon virkistyskäytön huomioon ottaminen vähentää alueen puuntuotannon kannattavuutta. Vesikallion (1974) tutkimuksessa retkeilymetsien puuntuotannon lisäkustannusten määrä vaihteli eri alueilla 2 prosentista 15 prosenttiin kuormatraktoria käytettäessä. Teijon alueella virkistyskäytöstä syntyvät taloudelliset hyötyvaikutukset ovat kuitenkin aivan ilmeisesti niin merkittäviä, että niiden voidaan olettaa kompensoivan puuntuotannon menetykset ja lisäkustannukset.

Taloudelliset vaikutukset voivat erota virkistysalueiden kesken huomattavastikin mm. alueen sijainnin, lähialueen palvelujen ja käytön intensitee-

tin mukaan. Tämän tutkimuksen tuloksia ei näin ollen voida suoraan yleistää. Eri alueita koskevien uusien vaikutustutkimusten lisäksi olisi mielenkiintoista toistaa tutkimuksia eri ajankohtina ja mielellään sekä meno- että tulomenetelmää rinnakkain käyttäen. Tällöin saataisiin tarkempaa tietoa käyttäjäkunnasta, heidän rahankäytöstään ja taloudellisista vaikutuksista virkistysalueen elinkaaren eri vaiheissa. Tuloksia voitaisiin hyödyntää alueiden suunnittelussa ja yritystoiminnan kehittämisessä niin paikallisten yrittäjien kuin Metsähallituksenkin liiketoiminnan näkökulmasta. Teijon eri käyttäjäryhmiä, heidän rahankäyttöään ja tulosten merkitystä alueen hoitajan ja paikallistalouden kannalta on käsitelty toisaalla (Kangas ym. 1998).

Kiitokset

Tutkimus on osa Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaa Metsäntutkimuslaitoksen, Metsähallituksen ja Joensuun yliopiston virkistyspalveluiden käyttöä ja taloudellista arvoa tutkivaa yhteishanketta. Myöhemmin ilmestyvät tutkimukset käsittelevät mm. neljän Metsähallituksen hoitaman suojelu- ja virkistysalueen kävijärakennetta ja virkistyskäytön arvoa. Kiitämme tutkimuksen rahoittajia, Jere Rauhala kyselyn vaatimista työvoimajärjestelyistä, Maija Kallio-Mannilaa ja Veli Suihkosta aineiston valmistelusta sekä kahta käsikirjoituksen tarkastajaa heidän kommentistaan.

Kirjallisuus

- Alward, G.S., Workman, W.G. & Maki, W.R. 1992. Regional economic impact analysis for Alaskan wildlife resources. Julkaisussa: Peterson, G.L., Swanson, C.S., McCollum, D.W. & Thomas, M.H. (toim.). Valuing wildlife resources in Alaska. Westview press, Boulder. s. 61–86.
- Clawson, M. & Knetsch, J.L. 1978. Economics of outdoor recreation. 4. painos. The Johns Hopkins University Press, Baltimore. 328 s.
- Cordell, H.K., Bergstrom, J.C. & Watson, A.E. 1992. Economic growth and interdependence effects of state park visitation in local and state economies. *Journal of Leisure Research* 24(3): 253–268.

- Hemmi, J. 1993. Oppikirja kotimaan matkailusta. Vapaa-ajan Konsultit Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä. 253 s.
- , Lehtinen, J.R. & Vuoristo, K-V. 1987. Matkailu ja matkailijat. Wsoy. 353 s.
- Horne, P. & Sievänen, T. 1996. Virkistysalueiden kävijämäärien arviointi. Julkaisussa: Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.). Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. s. 107–125.
- Johnson, R.L., Obermiller, F. & Radtke, H. 1989. The economic impact of tourism sales. *Journal of Leisure Research* 21(2): 140–154.
- Jyvälä, K. 1981. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kuusamon kunnassa. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. Sarja C 37. 132 s.
- Kainuun kesämatkailija 1996 sekä Kainuun matkailun tulo- ja työllisyyselvytys. 1997. Kainuun matkailun kehittämiskeskus. Tiedon juurilla A:4. 51 s.
- Kangas, K, Ovaskainen, V. & Pajujoja, H. 1998. Kävijäryhmittäinen rahankäyttö Teijon retkeilyalueella. Julkaisussa: Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.). Kestävyys luonnon virkistys- ja matkailukäytössä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 671. s. 89–98.
- Khan, H., Seng, C.F. & Cheong, W.K. 1990. Tourism multiplier effects on Singapore. *Annals of Tourism Research* 17: 408–418.
- Kiukaanniemi, E. & Joutsenoja, M. 1988. Kehitysaluekunta suurhankkeen vastaanottajana – Haapaveden turvevoimalan tapaus. University of Oulu, Research Institute of Northern Finland. Research Reports 89. 45 s.
- Kuntien matkailullinen vetovoima. 1982. Matkailun edistämiskeskus. MEK A:32. 22 s.
- Mathieson, A. & Wall, G. 1982. *Tourism: economic, physical and social impacts*. Longman Group Limited, New York. 208 s.
- Matkailuinvestointien toteuttamisen kansantaloudelliset ja julkistaloudelliset vaikutukset. 1990. Liiketaloustieteellinen tutkimuslaitos, sarja B 64. Helsinki. 58 s.
- McCullum, D.W. & Bergstrom, J.C. 1992. Measuring net economic value and regional economic impact. Julkaisussa: Peterson, G.L., Swanson, C.S., McCullum, D.W. & Thomas, M.H. (toim.). *Valuing wildlife resources in Alaska*. Westview press, Boulder. s. 135–197.
- MEKin mukana markkinoilla: Suomi. 1997. Matkailun edistämiskeskus, kotimaan markkinointi. Helsinki. 6 s.
- Naskali, A. 1995. Kenelle luonto kuuluu? Luonnon matkailukäytön hyöty- ja kustannusvirrat. Julkaisussa: Järviluoma, J., Saarinen, J. & Vasama, A. (toim.). ”Jos metsään haluat mennä...” Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 571. s. 41–51.
- , Ovaskainen, V. & Sepponen, P. 1993. Ympäristötaloustieteellisen tutkimuksen kehittäminen Metsäntutkimuslaitoksessa. Työryhmämuistio. 47 s.
- Paajanen, M. 1993. Matkailun taloudellisten ja työllisyysvaikutusten selvittäminen ns. pohjoismaisen mallin avulla. Julkaisussa: Aho, S. (toim.). *Matkailun teorettisoiva tutkimus Suomessa 1991: Rovaniemellä 22.–23.5.1991 pidetyn tutkijasympposiumin raportti*. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. s. 78–88.
- 1994. The economic interaction between tourists and tourist enterprises. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja B-142. Helsinki. 116 s.
- Peura, P. & Inkinen, M. 1994. Lauhanvuoren ja Seitsemisen kansallispuistojen kävijät ja käyttö kesällä 1993. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A, No 30. Vantaa. 51 s.
- Price, C. 1989. *The theory and application of forest economics*. Basil Blackwell Ltd, Oxford. 402 s.
- Rantakokko, M. 1991. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kolarissa 1989. Julkaisussa: Kolarin matkailuselvitys vuonna 1990. Nordia tiedonantoja, sarja B no. 2. s. 71–107.
- Saarinen, J., Keränen, A. & Sepponen, P. 1996. Luonnon vetoimaisuuteen perustuvan matkailun taloudelliset vaikutukset paikallistasolla: esimerkkinä Saariselän matkailu. Julkaisussa: Saarinen, J. & Järviluoma, J. (toim.). Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. s. 79–92.
- Saastamoinen, O. 1972. Saariselän-Itäkairan alueen virkistyskäyttö. Summary: The recreational use of the Saariselkä-Itäkaira area. Helsingin yliopiston monistuspalvelu. Helsinki. 171 s.
- 1982. Economics of multiple-use forestry in the Saariselkä forest and fell area. Seloste: Metsien moninaiskäytön ekonomia Saariselän metsä- ja tunturialueella. *Communications Instituti Forestalis Fenniae* 104. 102 s.
- 1994. Metsätalous ja matkailu: strategisia pohdintoja. Julkaisussa: Luonto – matkailu – virkistyskäyttö. Erämaaprojektin tutkijatapaaminen 3.3. 1994. Lapin yliopisto, Arktinen keskus. Rovaniemi. s. 15–16.
- 1996. Kohti Suomen metsien kokonaisarvoa: teoreettinen kehikko ja kokeellisia laskelmia. Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta. Tiedonantoja 36. 39 s.
- Strauss, C.H., Moran, T.W., Storm, G.L. & Yahner, R.H. 1992. Economics and demographics of northeastern sport hunters. Julkaisussa: *Proceedings of the 1992 northeastern recreation research symposium*. USDA Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station. General Technical Report NE-176. s. 136–138.
- Suomi ulkomaalaisten silmin. 1988. Matkailun edistämiskeskus. MEK A:62. 63 s.

- Swanson, C.S. & Loomis, J.B. 1996. Role of nonmarket economic values in benefit-cost analysis of public forest management. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Research Station, General Technical Report PNW-GTR-361.
- Tilinpäätöstilasto 1995. Tilastokeskus. Yritykset 1997:4. 242 s.
- Turismens effekter på ekonomi och sysselsättning i landskapet Åland 1983.1984. Centralen för turistfrämjande. MEK A:46. 101 s.
- Vesikallio, H. 1974. Retkeilymetsän metsänkätörajoitusten aiheuttamat puunkorjuun lisäkustannukset. Helsingin yliopisto, maankäytön ekonomian laitos, julkaisuja 1. 73 s.
- Vuoristo, K-V. & Arajärvi, T. 1987. Matkailu-Lohja. Lohjan matkailututkimus 1987. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja D-106. 95 s.

36 viitettä